

HET GROOT INSTINKBOEK

van

Ab Westervaarder

Hilversum 1988

VOORWOORD

Het Groot Instinkboek is een initiatief geweest van Ab Westervarder, eindredacteur van de afdeling Filmvertalingen van wat ooit de NOS was en wat nu het NOB heet. Een aantal jaren geleden kwam hij met de eerste aflevering, in de verwachting dat de vertalers van de afdeling bepaalde fouten nooit meer zouden maken. Of die verwachting geheel is uitgekomen, laten we graag aan het oordeel van de geschiedenis en de kijkers over. Het Instinkboek is in ieder geval een nuttig en geestig werk, en na 25 afleveringen meenden we dat het uitgeven van een verzamelband, vermeerderd met een aantal hopelijk even nuttige bijlagen, op zijn plaats was. Die uitgave ligt nu voor u.

zijnde een aan de harde praktijk ontleende verzameling moeilijkheden die na verschijnen van elke aflevering nooit meer fout vertaald mogen worden.

RUMP - bil (niet romp)

HERNIA - breuk (een hernia is een slipped disk)

PERVERSE - dwars, tegendraads (pervers is perverted)

BILLION - Engels: biljoen (1 met twaalf nullen)
Amerikaans: miljard (1 met negen nullen)
Let op: dit zet zich door bij grotere getallen. Trillion heeft in 't Engels 18 nullen, in 't Amerikaans 12 nullen.

SUBWAY - Engels: (voetgangers)tunnel
Amerikaans: metro

PROM - Engels: promenadeconcert
Amerikaans: schoolbal

INVALID - een (langdurig) zieke (een invalide is een cripple)

STRAIT - smal, eng, bekrompen
STRAIGHT - recht
Let op: Engelstaligen kunnen zelf vaak niet deze spellingen uit elkaar houden.

STABLE - stal

STALL - box (in een stal)

HORSEBOX - wagen voor het vervoer van paarden

paardetrailer

TYPHUS - vlektyfus (tyfus is typhoid of typhoid fever)

BLINDS - zonwering, luxaflex, zongordijn (blinden zijn shutters)

COTTAGE CHEESE - kwark (niet boerenkaas)

SOLDIER - militair (soldaat is private)

STORM - (meestal) bui (storm is gale)

RECORDER - (meestal) blokfluit

TO SEE A SHOW - Amerikaans: naar de film gaan

GENIAL - joviaal (niet geniaal)

MINCEMEAT - zoete pasteivulling van rozijnen, sukade, snippers e.d.

MINCED MEAT - gehakt

HOSPITAL - ziekenhuis (alleen een militair ziekenhuis heet een hospitaal)

HARMONICA - mondharmonika (een harmonika is een accordion)

BARRACKS - kazerne (barakken zijn sheds)

CRISPS (Eng.) - heten in 't Nederlands chips (in Amerika ook)
Wat een Engelsman chips noemt, heet bij ons patat.

QUARTERMASTER CORPS - intendance
Een kwartiermeester is een soort korporaal bij de marine.

BREASTSTROKE - schoolslag
borstslag bestaat niet, wel (verouderd) borstcrawl

BASEBALL - honkbal (er is geen enkele reden om baseball te laten staan)

PURPLE - paars
(purper is deep red, carmine of carmine red)

CHAPS - beenkappen van leer of schapevacht, zoals 'n cowboy die draagt

OILS - olieverf, schilderij in het algemeen (geen olie)

HALL of HALLWAY - gang in huis, hotel, of dergelijke (geen hal)

DOWN THE HALL - verderop in de gang (niet in de benedenhal of zoiets)

ALLEY - steeg (geen laantje)

FORE! - Voor vrij! Een waarschuwingsuitroep voor de afslag bij golf.
Niet te vertalen met vier, ook al staat er in scripts vaak four.

I'M AFRAID - helaas, jammer genoeg. Vrijwel nooit te vertalen met
ik vrees o.i.d.

PAROLE - een veroordeelde die vrij is on parole heeft een deel van zijn straf kwijtgescholden gekregen op voorwaarde van naleving van een aantal bepalingen. Bij gebrek aan beter te vertalen met voorwaardelijk vrij.
Wat wij een voorwaardelijke veroordeling noemen, is a suspended sentence. Daarbij is de enige voorwaarde dat de veroordeelde niet opnieuw in de misdaad terugvalt. Erewoord (voor parole) slaat nergens op.

HOMELY - lelijk (niet huiselijk)

MONGOOSE - de naam van twee zeer verschillende dieren:
a) ichneumon (een wezelachtig dier dat slangen doodt)
b) zwartkopmaki (een soort aap)

ELAND - eland-antilope (een Europese eland is elk, een Amerikaanse moose)

EGRET - ondanks het woordenboek niet aigrette, maar zilverreiger

SHEET - op een zeilvaartuig shoot (niet: het zeil)

OVER - He lives over a bicycle shop - hij woont boven (niet: tegenover)
een fietsenzaak

DOG WATCH - platvoet(wacht) de hondewacht is the midnight watch

MORALE - moreel (alleen in de wielrennerswereld is moraal hiervoor gebruikelijk). Moraal is morals

ORDEAL - bezoeking (oordeel is judg(e)ment)

BABY - wordt in 't Engels ook gebruikt voor kinderen op de leeftijd waarop wij ze kleuters noemen.

SISTER (in ziekenhuizen) - hoofdzuster (zuster is nurse)

COLONEL - de aanspreektitel van zowel de kolonel als de luitenant-kolonel. Deze laatste wordt in het Nederlands overste genoemd. Kolonels (full colonels) zijn veel zeldzamer dan oversten. Voorbeeld: in M*A*S*H* is colonel Henry Blake een luitenant-colonel. Hij wordt dus in vertaling overste genoemd.

In Peru wonen Peruanen. Peruvianen is een nodeloos insluipsel.

TO HAVE LUNCH - altijd even nadenken: gaat de betrokkene lunchen of gaat hij schaften? Archie Bunker gaat uiteraard schaften. In zijn trommeltje (niet: lunchpakket) heeft hij boterhammen (geen sandwiches).

FOOD - het gebruik om dit te vertalen met het wezenloze woord voedsel neemt hand over hand toe. Denk meer in de richting van: eten, levensmiddelen, iets te eten e.v.a.

BEDSTEAD - ledikant (bedsteden zijn 'n on-Engels en on-Amerikaans verschijnsel; als ze al voorkomen, heten ze cupboard beds)

UNDERGROUND - (als openbaar vervoer) niet meer te vertalen met ondergrondse o.i.d. Sinds we er in Nederland ook anderhalve hebben, heet zoiets een metro.

Als een Amerikaan The Times zegt, bedoelt hij veelal The New York Times. Het blad dat echt The Times heet, zal hij dan The London Times noemen. Er is echter geen blad van die naam, dus dienen wij in dat geval toch The Times te zeggen.

CHIEF CONSTABLE - het hoofd van politie in een Brits graafschap, dus geen hoofdagent.

ONE DAY - eens (op een dag is een anglicisme)

WHAT ARE YOU TALKING ABOUT? - Wat bedoel je eigenlijk? (En niet: Waar heb je 't over? Nog beter is: Ik begrijp niet wat je bedoelt o.i.d.
De retorische vraag is in het Engels gebruikelijker dan in het Nederlands. Ook b.v.: Is that you? - Who else?
Ben jij daar? - Ja, allicht o.i.d.)

THE THOMASES HAVE COMPANY - Bij (de familie) Thomas hebben ze visite. (Constructies als: De Thomassen hebben visite zijn on-Nederlands.)

EXOTIC - slechts zelden: exotisch, maar meestal gewoon ongewoon.
Exotisch is uitheems, en wordt door ons vrijwel uitsluitend aan
tropische gebieden gelieerd.
Exotic = vreemd, vanuit het standpunt van de spreker.

SOLID - massief (solide is strong, sturdy, sound, well-made o.i.d.)

COMPASSES - passer (kompassen komen zelden in 't meervoud voor)

DIGESTIVE - een tarwekoekje (en geen spijsverteringsbevorderend middel)

Een tape-recorder heet bij ons al ijzeren jaren een bandrecorder.

Hou de volgende vier goed uit elkaar:

LAME - mank, kreupel
CRIPPLE - invalide (znw) CRIPPLED - invalide (bnw)
INVALID - (langdurig) ziek
PARALYSED - lam, verlamd

COMMITTEE - comité
- commissie
- bestuur (van een vereniging)
Het verschil tussen een commissie en een comité is dat een commissie gekozen wordt en een comité zichzelf samenstelt. Uitzondering: het centrale comité van de communistische partij van de Sovjetunie. Dit is een historische vergissing die toch niet meer terug te draaien is. Nog iets om te onthouden:

THE EXECUTIVE - van een vereniging: het dagelijks bestuur

TO GO SHOPPING, TO GO TO THE SHOPS - boodschappen doen (winkelen zeggen wij niet als het gaat om het in huis halen van dagelijkse levensbehoefte)

MORNING COAT - jacquet (geen ochtendjas)

STORM TROOPER - SA-man

ATHLETE - lang niet altijd atleet, maar vaak sportman
SPORTSMAN - lang niet altijd sportman, maar vaak iemand die zich intensief bezighoudt met jagen, paardesport, gokken en dergelijke (in deze laatste betekenis ook vaak: a sporting man)

Sinds enkele jaren is het Britse pond in 100 p. (uitgesproken: pie), dus niet in penny's. In oudere of historische series kan nog de onderverdeling voorkomen in 240 penny's (geen pence en beslist geen pennies)

COURT - meestal te vertalen met rechtbank of ook wel met rechter. Een gerechtshof is bij ons een beroepsinstantie en altijd een meervoudige kamer. In de VS, bijvoorbeeld, komen alleen enkelvoudige kamers (één rechter) voor, met uitzondering van the Supreme Court (het opperste gerechtshof), dat negen rechters telt.

THE OWNERS (van een schip) - niet de eigenaars, maar de rederij

AN EDUCATED MAN - een gestudeerd man, een intellectueel, een ontwikkeld man (een welopgevoed man is a man of (good) breeding, a well-mannered man)

EDUCATION - onderwijs (en geen opvoeding)

NEVER! - niet altijd vertalen met nooit! Vaak met: Geen denken aan!
Absoluut niet! (Nooit van m'n leven! is meestal wel mogelijk)

Nog wat Nederlandse opmerkingen:

Zij, mij, jij, jou zijn de beklemtoonde vormen van ze, me, je, je.
Schrijfwijzen als zij, mij, jij, jou (met accenten) zijn dan ook
volmaakt overbodig.

Ook het altijd en eeuwig plaatsen van accenten op voor als het een
voorzetsel van plaats of tijd is, is een verwerpelijk iets. Vraag uzelf
altijd af: Wordt de zin er onduidelijk van als ik ze weglaat?

Ervoor, ervan, erbij e.d. worden als één woord geschreven. Te veel
daarentegen is twee woorden, behalve in het zeldzame geval dat het om een
zelfstandig naamwoord gaat (vgl. geld te kort - een tekort in de kas).

HET GROOT INSTINKBOEK -V-

TERROR - doodsangst
TERRORISM - terreur

DURING THE HOLIDAYS - met de feestdagen (december)
(als vakantie bedoeld wordt, zullen de Engelsen dit
altijd laten blijken uit een andere woordkeus:
during the summer holidays, when we were on holiday
o.i.d.; Amerikanen noemen vakantie vacation)

FOLDER - map (folder is pamphlet)

SPOKESMAN - woordvoerder (officieel, namens iets of iemand)
SOURCE - zegsman (informant die zijn naam niet genoemd wil hebben);
niet met bron vertalen (bronnen kunnen niet praten), behalve
in uitdrukkingen als: Uit gezaghebbende bron vernemen wij...

ARE YOU DECENT? - betekent niet: Bent u zedig? maar: Bent u zover
aangekleed dat ik mag binnenkomen?

GIVE MY REGARDS TO GERRIT - niet het stijve: Groet Gerrit van me,
maar: De groeten aan Gerrit.

CAKE - altijd even opletten: zou het misschien om een taart kunnen
gaan in plaats van om een cake?

STENCIL - sjabloon voor het op kisten schilderen van nummers e.d.
Wat wij een stencil noemen is a wax stencil of a mimeograph
stencil. Een mimeograph (oorspronkelijk een merknaam) is
een stencilmachine of een gestencild velletje.

POCKETBOOK - portefeuille of combinatie portemonnee-portefeuille
PAPERBACK - pocket(boek)
POCKET BOOKS - (eertijds) merknaam van Amerikaanse pockets (die als
slagzin hadden: Kind to your pocket and to your
pocketbook.)

MRS JOHN SMITH - heet bij ons Mrs Smith, of de vrouw van John Smith.
Het verachtelijke gebruik om een gehuwde vrouw zelfs
haar voornaam te ontnemen, mag hier geen ingang
vinden! (Bent u daar, Dolle Mina?)

WHAT IF THEY CATCH US - niet: Wat als ze ons grijpen?
maar: En als ze ons grijpen?

DO YOU WANT SOME COFFEE? - Niet te vertalen met: Wil je wat koffie?
Deze voortreffelijke drank wordt ten onzent
geserveerd in kopjes en niet in onbestemde
hoeveelheden als wat. De vraag moet dus
luiden: 'n Kopje koffie? of: Wil je koffie?

PARBOIL - woordenboek geeft: ten dele koken.
De juiste term is: blancheren.

WAREHOUSE - pakhuis (Ongelooflijk maar waar: de vertaling warenhuis
komt nog altijd voor.)

Leuk instinkertje:

IT'S TWELVE HOURS NOW - vertaald met: 't Is nu twaalf uur, in plaats
van met: 't Is nu al twaalf uur geleden, of:
't Duurt al twaalf uur o.i.d.

Tenslotte: Het woord men hoort in de spreektaal niet thuis. Ondertitels
zijn een weergave van spreektaal. Met enig denkwerk is het
gebruik van men praktisch altijd te vermijden. Er moet
meer gedacht worden.

Bij een groot aantal uitdrukkingen en woorden in het Engels zijn we geneigd de meest voor de hand liggende vertaling te nemen. Vaak loont het de moeite ook in deze gevallen een woordenboek (of instinkboek) te raadplegen om onderbetekenissen (of zelfs hoofdbetekenissen) na te gaan. Vandaar onderstaand rijtje: NIET ALLEEN.

APPRECIATE - niet alleen waarderen, ook op juiste waarde schatten
(I appreciate your attitude - Ik begrijp uw standpunt)
Het woordenboek heeft nog een mooi voorbeeld.

CONTROL - niet alleen controle, ook (en vaker nog) beheersing
b.v. cancer control - kankerbestrijding

SHOCK - niet alleen shock, ook geschoktheid, schrik, ontsteltenis
shock wordt in 't Nederlands gebruikt voor een medische
toestand.

BROKEN - niet alleen gebroken, maar ook kapot (my watch is broken)

HOCKEY - niet alleen hockey, maar ook ijshockey, vooral in de VS
en Canada. Gewoon hockey noemen ze dan field hockey.

PERFORMANCE - niet alleen voorstelling, maar ook prestatie
That was a pretty good performance - Dat heb je er
goed afgebracht.

MARKET - niet alleen markt, maar ook supermarkt

FLANNEL - niet alleen flanel, ondergoed, of flanellen broek, maar
ook waslapje (ons washandje heet een wash mitt, maar ze
zijn nagenoeg onbekend bij de Angelsaksen).

DRIVER - niet alleen chauffeur (dat is een prof), maar veel
vaker bestuurder.

Afdeling HOU ZE UIT ELKAAR

CHALK - krijt

LIME - kalk

SHORTSIGHTED - kortzichtig

NEARSIGHTED - bijziend

Ondertitels zijn een weergave van spreektaal. In de spreektaal wordt de toekomstige tijd zelden gebruikt. Dat geldt ook voor de verleden tijd ervan (conditionnel).

Voorbeelden:

Hij zal geen vlieg kwaad doen

- beter: Hij doet...

Dan zal ik niet meer van uw tijd in beslag nemen

- beter: Dan neem ik...

Dan zouden ze haar als vriend behandeld hebben

- beter: hadden ze...

Hij zou me voor m'n raap geschoten hebben

- beter: Hij had me
vast...

EN BEDENK EENS WAT EEN RUIJTE HET VERMIJDEN VAN ZULLEN ONS BESPAART!

NEAT - in Amerikaanse tienertaal niet netjes, maar tof, jofel, het einde
of wat het courante equivalent bij ons ook mag wezen.

DO YOU REMEMBER - niet altijd vertalen met het stijve herinner je je.
Veel gewoner is: weet je nog.
Het vertalen van that reminds me of... met dat doet me
herinneren aan is uiteraard zeer verwerpelijk.

Afdeling STIJFSELVERTALINGEN:

I ENJOYED IT - ik genoot ervan (waarom niet: ik vond 't (hartstikke) leuk?)

Het Engels kent heel vaak de vorm werkwoord and werkwoord. Letterlijke vertaling hiervan levert vrijwel altijd slecht Nederlands op. Op dit punt is het Nederlands namelijk veel soepeler dan het Engels. (Opgave: Vertaal zo kort mogelijk in het Engels: Ik zou jou wel 's hebben willen zien durven blijven zitten bierdrinken.)

Voorbeelden:

They sit and starve

- Ze zitten te verhongeren.

He went and killed him

- went and heeft hier alleen 'n versterkende functie.

Help me and I'll make you a rich man

- Help me, dan maak ik je rijk.
Of: Als je me helpt, maak ik je rijk.

Can't we sit and rest for a while?

- Kunnen we niet even gaan zitten om uit te rusten? (Of nog eenvoudiger: Kunnen we niet even uitrusten?)

THE RED CARPET - de rode loper (niet: 't rode karpet, tapijt of wat dan ook)

TO HOUSEBREAK A DOG - een hond zindelijk maken

THIS PRESCRIPTION SHOULD BE FILLED - Deze medicijnen moeten bij de apotheek worden gehaald. (Niet: Dit recept moet ingevuld worden.)

LITERATURE - niet alleen literatuur, maar ook lectuur, boeken
b.v. pornographic literature

TO TELL THE TRUTH - de waarheid spreken

Ik zal je de waarheid maar vertellen - I'll come clean, I'll own up, I'll tell you how it was - en ongetwijfeld nog vele andere, maar in deze vorm nooit: I'll tell the truth.

REGRET - niet alleen betreuren, ook spijt hebben

I'll regret it to my dying day - Daar zal ik m'n leven lang spijt van hebben.

YOU'RE A GOOD MAN, JONES - De spreker kan natuurlijk bedoelen: Je bent 'n goed mens. Waarschijnlijker is dat hij bedoelt: Je hebt 'n mooi stukje vakwerk geleverd.

BEAUTIFUL - een woord met veel mogelijkheden. Allereerst gewoon ons woord mooi (niet prachtig, of schitterend). Andere mogelijkheden:

you're beautiful

- mooi nummer ben jij (d.w.z. zo gemeen als de Braassemer diep is)

she's really a beautiful person

- ze mag dan lelijk zijn, maar ze heeft van die diepe gedachten

the beautiful people

- in de jaren '60 voor wat in de jaren '50 de jet set heette, en in de jaren '40 cafe society

O ja, voor ik het vergeet: het meervoud van café is cafés. Raadpleeg het Groene Boekje. 't Is niet veel zaaks, maar we hebben niet beter.

De constructie: Hij behoort tot een van de grootste dirigenten ter wereld is klaarblijkelijk onuitroeibaar, maar hopelijk blijven we er in vertalingen voor gespaard.

Afdeling HOU ZE UIT ELKAAR

ISOLATION - isolement

INSULATION - isolatie

PETROLEUM - aardolie

PARAFFIN, KEROSENE - petroleum

En nu even een uitstapje naar de Chinese keuken!

SOY (SAUCE) - ketjap (en niet sojasaus)

EGG ROLL - loempia

EGG FOO YONG - foe jong hai

Een drummer is een wat verouderd Amerikaans woord voor een handels-reiziger (zeg maar tot ongeveer de jaren '20). Een drummer kan ook nog een tamboer of trommelslager zijn. Wat wij een drummer noemen, heet soms ook a percussionist (of het wordt omschreven: he plays the drums).

RESOURCES - reserves, rijkdommen

NATURAL RESOURCES - bodemschatten, desnoods: delfstoffen, mineralen

Mag ik erop rekenen dat het wezenloze woord hulpbronnen nooit meer gebruikt wordt?

PUDDING - kan van alles zijn: balkenbrij, bloedworst, pastei, ketelkoek en nog veel meer. Maar het is nooit wat wij pudding noemen, dat heet custard of, als het een soort chipolatapudding is: blancmange.

Vergeet ook niet dat in Engeland tea heel vaak kan slaan op een maaltijd (waarbij tegenwoordig ook best koffie gedronken kan worden) en niet alleen op een vloeistof.

PARALLEL BARS - brug (bij gymnastiek)

GENERAL DELIVERY (Am.) - poste restante (en niet: algemene bestelling)

FREAK - niet alleen griezel, engerd, gedrocht, kermisattractie (de dame met de baard), maar ook - vooral in samenstellingen: fanaat (he's a music freak)

COTTONWOOL - wordt nogal eens afgekort tot cotton (he had a piece of cotton on his chin), maar dient dan toch niet met katoen vertaald te worden.

THAT WAS UNNECESSARY/

THAT WAS UNCALLED FOR - te vertalen met: wat 'n rotopmerking, doe niet zo hatelijk of een soortgelijke uitdrukking. Een vertaling als: dat was niet nodig laat het Engels wel heel erg door de vertaling heen-schijnen. Dat geldt ook voor:

SUPPOSED - als het altijd vertaald wordt met geacht.
You're supposed to wear that - Je moet dat ding dragen. (Niet:
Je wordt geacht dat ding te dragen.)
You're not supposed to come here - Je mag hier helemaal niet
komen. (Niet: Je wordt niet geacht hier te komen.)

MEMORABLE - betekent in wezen niet meer dan belangrijk. Zo kan 't ook
het best vertaald worden. Het woord gedenkwaardig hoort thuis
in middelbare-schoolopstellen.

WE'VE GOT COMPANY - we hebben bezoek, er is visite (niet: we hebben
gezelschap)

Let op!

HALF TEN - is een verkorte vorm van half past ten en is dus half elf.

Afdeling HET ZOU NIET NODIG MOETEN ZIJN DAT IK HET ZEG, MAAR...

THE GORDON FAMILY - de familie (of: het gezin) Gordon
(niet: de Gordon familie)

THE GORDON CASE - heet in het Nederlands op dezelfde manier
de zaak Gordon (streepje tussen zaak en Gordon
is niet nodig.)

Over cijfers gesproken:

Een goede vuistregel is: Tot en met twintig alle getallen in letters, daarboven in cijfers, behalve de hele tientallen. Dingen als drieënzeventig zijn nauwelijks leesbaar. Daarentegen is een titel als Ober, 2 koffie! ronduit belachelijk.

Een ander punt: Getallen (zoals telefoonnummers) staan in scripts vaak fout. Het is van belang die aan de hand van de film te corrigeren, en vervolgens goed op te letten dat ze correct in de ondertitel komen te staan. Als we slordig zijn met dit soort dingen die voor iedereen met minimale talenkennis te controleren zijn, kunnen we niet verwachten dat de kijkers op andere punten wél vertrouwen in ons hebben.

Nog even terug naar de dierenwereld in Aflevering II. Het volledige rijtje luidt:

ELAND - eland-antilope
 ELK - Europese eland
 MOOSE - Amerikaanse eland
 ELK (Am.) - edelhert
 RED DEER (Eng.) - edelhert

KEY (muz.) - toonsoort, toonaard (The piece is written in the key of A major - Het stuk staat in A majeur.) Wat wij de sleutel noemen - aan het begin van de notenbalk - heet in het Engels clef.

Wat aanvullingen voor de rubriek NIET ALLEEN:

SWORD - niet alleen zwaard, maar veel vaker sabel en soms ook degen. (In de schermsport zijn de gebruikelijke termen voor degen, sabel en floret resp. epee, sabre en foil.)

OVERALL - niet alleen overall (in die betekenis gebruiken de Engelsen ook vaak: overall's), maar ook stofjas, jasshort.

TRAFFIC - niet alleen verkeer, maar ook handel (vaak ongunstig en vaak met een voorvoegsel: drug traffic).

TRADE - niet alleen handel, maar ook vaart (the China trade - de vaart op China).

AS - denk ook eens aan de betekenis naarmate (As the day wore on, the number of casualties mounted).

Nog een handig lijstje

BEARD - baard
 MOUSTACHE - snor
 WHISKERS - baard en snor, of alleen snor (cat's whiskers)
 SIDEWHISKERS \
 SIDEBARDS - bakkebaarden
 SIDEBURNS /

MALAYA - het schiereiland Malakka
MALAYSIA - de staat Maleisië

De VPRO heeft een Japanse oorlogsfilm uitgezonden onder de titel: Van
Hawaii tot Maleisië. Dat kon helemaal niet, want in '40-'45 bestond de
staat Maleisië nog niet eens.

En tenslotte:

Lees nog eens de vorige afleveringen door. Ik had gehoopt dat na
Aflevering III nooit meer een titel zou opduiken als: Op een dag, jongen,
zal dit allemaal van jou zijn. Deze hoop is ijdel gebleken.

Ook beveel ik bij u allen nogmaals aan de opmerkingen aan het slot van
Aflevering IV.

Nu het jaar met rasse schreden naar zijn einde spoedt, is het weer tijd voor goede voornemens. Hieronder een aantal vertaalfouten die in aanmerking komen voor het predicaat: NOOIT MEER DOEN.

- LENT - lente (i.p.v. de vasten)
- DECADE - decade (i.p.v. decennium)
Een decade is een tiendaagse periode. Voor zover ik weet, gebruikt alleen De Enkhuizer Almanak dit woord.
- THE COLORADO RIVER - de Colorado-rivier (Straks schrijven we nog de Rijn-rivier!)
- I'M A BAD SAILOR - Ik ben een slecht zeeman (i.p.v. Ik ben erg gauw zeeziek).
- CHRISTENDOM - christendom (i.p.v. christenheid, de christelijke (westelijke) wereld. Ned. christendom = Eng. Christianity.)

SMOKING-JACQUET - huisjasje (smoking is dinner jacket of tuxedo)

MONSOON - de natte moesson (al mag monsoon rains wel vertaald worden met: moessonregens.)

BOOTS - (meestal) hoge schoenen

WELLINGTONS (wellies) - (rubber) laarzen

HE'S A METHOD ACTOR - een acteur uit de school van Stanislawski, een leerling van The Actor's Studio.

MODEL - in de eerste plaats: mannequin of dressman. Dus niet altijd een fotomodel.

IGNORANT - meestal gewoon: dom. Dat is trouwens veel korter dan: onwetend.

WE'RE DOOMED! - niet ver- maar gedoemd. We zijn verloren! is trouwens meestal veel beter.

HE LOOKS TERRIFIC - niet: hij ziet er vreselijk uit, maar: hij ziet er geweldig uit. En het kán ook betekenen: hij doet 't geweldig, hij draait geweldig (b.v. bij sport).

HE WAS GIVEN THE FREEDOM OF THE CITY - niet: De stad stelde hem in vrijheid, maar: Hij werd tot ereburger van de stad benoemd.

Een TORPEDOJAGER zou een ding zijn dat op torpedo's jaagt. Het is echter een schip voor het jagen (oorspronkelijk) op torpedoboten. De juiste term is dan ook: TORPEDOBOOTJAGER. Bij gebrek aan ruimte mag ook het woord JAGER gebruikt worden.

In elk liedjesprogramma zegt elke liedjeszanger minstens één keer: The next song means a lot to me. Bedenk eens een andere vertaling dan: ...betekent veel voor mij. PRIJSVRAAG! Voor de beste andere vertaling wordt belangeloos een authentieke NOS-RUGWASSER ter beschikking gesteld!

Ook bij het vertalen van de volgende Engels/Amerikaanse stoplappen is een zekere mate van inventiviteit geboden:

EXCITING - waarom altijd opwindend?

I WAS VERY IMPRESSED BY YOUR BOOK - waarom altijd onder de indruk?

TO MEET - niet altijd: ontmoeten. Vaak te vervangen door: leren kennen, kennis maken.

SPONGE - is in de operatiekamer geen spons, maar een tampon.

BOY, YOU'RE SOMETHING ELSE! - niet: Jij bent iets anders! (Anders dan wat?) Maar: Jij bent me 'n vreemde vogel, zeg!

Wij hebben in staat te zijn goed te vertalen

Engels is een wat toberige taal. Voor het uitdrukken van infinitief, voltooid en tegenwoordig deelwoord van het simpele woordje can moet de Engelstalige auteur zich bedienen van vormen van de veel onhandelbaarder term to be able to.

Het al even simpele woordje must is nog sterker gehandicapt. Dat heeft niet eens een verleden tijd! Wederom is het behelpen geblazen met vormen als to have to en to be forced to. Als de vertaler deze uitdrukkingen op zijn weg vindt, moet hij zich dan in het Nederlands bedienen van gewrochtelijke termen als in staat zijn te, hebben te en gedwongen zijn te? Nee, dat moet hij niet. Sterker nog: Dat mag hij niet, want hij moet goed Nederlands schrijven.

Can moet trouwens heel vaak vertaald worden met mogen.

Can I have a look at your paper? - Mag ik uw krant even inkijken?
En dát wordt vaak fout gedaan!

Afdeling KAN ME NIET SCHELEN WAT HET WOORDENBOEK ZEGT!

BIGOTRY - niet: kwezelarij, maar: onverdraagzaamheid, (rassen)voordeel.

GENERATOR - slechts zelden een generator. Vrijwel altijd: een aggregaat (dat is een motor plus een dynamo).

SMILE - vrijwel altijd: lachen, en niet: glimlachen. (Stel u voor, een jonge moeder met op haar schoot een wolk van een baby. Moedertje kirt tegen het wurm: Glimlach 's tegen je mammiel! Onvoorstelbaar, nietwaar?)

ENJOY ONESELF - zich amuseren, en slechts hoogst zelden: genieten. Er zit te veel genot en te weinig amusement in de onder-titels.

REALISE - beseffen. Niet altijd uit gemakzucht grijpen naar het veel langere, moeilijk leesbare: zich realiseren.

Als het tijdens een honkbalwedstrijd begint te regenen, wordt de wedstrijd gestaakt. Bij het verlaten van het stadion krijgen de toeschouwers dan 'n kaartje op vertoon waarvan ze op 'n ander tijdstip de rest van de wedstrijd kunnen zien. Dat kaartje heet: a raincheck. Als iemand een borrel aangeboden krijgt en zegt: I'll take a raincheck, vertalen we dat met: Ik hou 'm wel van je te goed. Niet met: Geef me maar een cocktail.

I'VE GOT NO TIME FOR HIM - Ik mag 'm niet zo erg, ik wens geen tijd aan hem te spenderen. (Niet: Ik heb geen tijd voor hem.)

TO PULL UP - tot stilstand brengen van een voertuig. Het beeld is ontleend aan de paardentractie (to pull up the horses). Het betekent dus niet: optrekken.

Het in ondertitels aanduiden dat iemand plat praat, is zeer moeilijk. Zo moeilijk dat we het maar beter kunnen laten. Een voorbeeld:

(plat): Ik hep sjampanje ingeschonken.

(ABO*): Ik heb champagne ingeschonken.

Spreek beide vormen een paar maal aandachtig uit en zie dan de zinledigheid in van het weergeven van platte taal op schrift.

BUDGET - vrijwel altijd: begroting, zeker als het over overheden gaat.

COPY - vaak: een exemplaar, een nummer van krant of tijdschrift.

En als iemand zegt: Didn't you know? It's in the papers! dan vertalen we de tweede zin met: 't Staat in de krant. Geen mens zegt in het Nederlands: 't Staat in de kranten. Dus moeten we 't ook niet schrijven.

*) ABO = Algemeen Beschaafde Ondertitels.

Proeven op de tong

Steeds voordat we een titel op het papier tikken, moeten we de tekst die we in ons hoofd hebben even proeven op de tong: Zéppen we dat werkelijk zo? Of zeggen we 't net een tikje anders? Hebben we in 't Nederlands misschien een doodnormale uitdrukking die precies hetzelfde weergeeft? Als we dat doen, kunnen we komen tot de volgende vertalingen:

What's wrong with it?	- Wat mankeert eraan? (en niet: Wat is er fout aan?)
Can I come with you?	- Mag ik mee? (en niet: Mag ik met u meekomen?)
He told me...	- Hij vertelde... Hij zei... (en niet: Hij vertelde mij...)
Tell me all about it	- Biecht maar 's op. Stort je hart maar uit. (en niet: Vertel me er alles van.)
You're safe	- Je bent gered. (en niet: Je bent veilig.)
What kind of man is he?	- Wat is ie eigenlijk voor 'n man? (en niet: Wat voor soort man is ie?)
What are you talking about?	- Wat bedoel je? (en niet: Waar heb je 't over?)

In veel gevallen is een simpele omzetting al voldoende om een titel aanvaardbaarder te maken:

Ik weet dat zeker.	<u>Beter:</u> Dat weet ik zeker.
Ik sta dan als verlamd.	<u>Beter:</u> Dan sta ik als verlamd.

Een ander knelpunt blijft de retorische (of volstrekt wezenloze) vraag:

Won't you come in?	- Komt u toch binnen.
Why don't you read the note?	- Lees 't briefje dan.
Why don't you sit down?	- (Omdat ik 'n steenpuist op m'n gat heb, nou goed?) Ga toch zitten.

En dan nog wat dingen om te onthouden:

WE'RE SATISFIED THAT... - We weten nu zeker dat...
(en niet: We zijn voldaan dat...)

LEMONADE - kwast

WELL - put (en slechts zelden: bron)

PATHETIC - zielig (en niet: pathetisch)

MUNDANE - niet mondain zoals het woordenboek ons wil laten geloven, maar: van deze wereld, aards, aardgebonden, platvloers, gespeend van visie. (pedestrian is een mooi Engels equivalent van mundane)

PLUMP - mollig (en niet: plomp)

Als Amerikanen spreken van dill zal dat meestal een afkorting zijn van dill pickle, oftewel een zure bom. Over het kruid dille zal niet zo vaak gesproken worden.

Sinds een paar maanden weten we allemaal dat a shower niet alleen een douche is, maar ook een feestje met het aanbieden van presentjes (a bridal shower, a baby shower). Daar trappen we dus nooit meer in, he?

En als er in een serie Surprise! wordt geroepen, zetten we daar ook nooit meer Verrassing! of zelfs Surprise! onder. We zetten er helemaal niets onder, of in noodgevallen Kiekeboe!

Ruimtegebrek - we weten het allemaal - dwingt ons voortdurend tot beperkingen. Een veelgebruikt middel om wat ruimte te winnen, is het gebruiken van de onvoltooid verleden tijd waar we normaal de voltooid tegenwoordige tijd zouden gebruiken. Het gevaar daarvan is nog niet eens zo zeer dat er eens een keer een wat gewrongen titel op het scherm komt, maar veel meer dat we dergelijke kromme noodsprongen normaal gaan vinden en geen moeite doen om een titel te bedenken waaraan het oog niet blijft haken.

Enkele voorbeelden uit de laatste tijd:

Was je hier eerder?	- beter: Kom je hier vaker?
-Die zaak met al die wijnflessen?	
-Die deden ze weg.	- beter: Die zijn nu weg.
Jij had altijd geluk.	- beter: Jij boft ook altijd.
Ik was veel weg.	- beter: Ik ben veel weg.

Uiteraard zijn er gevallen denkbaar waarin de verbeterde versie niet kan, maar dit zijn allemaal gevalletjes uit de praktijk, waarbij het zeer beslist wél kon. Een bewijs voor het afslijten van het gevoel voor het gewrongene wordt geleverd door het hand over hand toenemen van titels waarin de onvoltooid verleden tijd van de lijdende vorm wordt gebruikt waar de voltooid tegenwoordige tijd normaler en korter is. Voorbeelden:

Ze werden vermoord met hetzelfde wapen.	- Ze zijn vermoord...
Er werd me gevraagd...	- Er is me gevraagd...
De vereniging werd opgericht met het doel...	- De vereniging is...

Een ander slijtageproces van het gevoel voor kromme taal blijkt uit de twee volgende voorbeelden:

Wat ben je somber? - Ben ik dat?
Bent u hier vreemd? - Natuurlijk ben ik dat.

Nadere toelichting lijkt me overbodig. Dat geldt ook voor het volgende voorbeeld, al was dat een incidenteel geval:

Ik hoop dat je een goede tijd hebt!

Verdere wetenswaardigheden:

SHALL I BE MOTHER? - Zal ik (de thee) inschenken?

SLIP - onderjurk (en geen slipje)

THE GREAT WHITE SHARK - de mensenhaai (en niet de grote witte)

This is no reflection on his character - Daarmee wil ik nog niets kwaads van hem zeggen, hoor (en niet: Dit is geen beschouwing over zijn karakter.)

The coast is clear - De kust is veilig (en niet vrij).

En tenslotte betekent discrete lang niet altijd discreet. Juist bij dit soort woorden is het raadplegen van een woordenboek van belang. Dan kom je nog eens op ideeën.

P.S.

I'd like to see the back of you betekent niet: Mag ik uw rug even zien?
maar: U krijgt van mij het heilige kruis na.

Vingertikken van deskundigen:

Namens The Anglican and Old Catholic Society of St. Willibrord wordt ons erop gewezen dat de Anglikaanse kerk geen dominees kent, maar priesters. Termen als: vicar, parson, rector dienen vertaald te worden met pastoor, zoals in Nederland ook gebruikelijk, niet alleen in de r.-k. kerk, maar ook in de oud-katholieke kerk. Met deze laatste kerk onderhoudt de Anglikaanse kerk trouwens al vijftig jaar volledige kerkelijke gemeenschap, d.w.z. de ambtsdragers zijn onderling uitwisselbaar. Een curate noemen we voortaan een kapelaan. Een niet-Anglikaans geestelijke zal in de regel aangeduid worden met minister. Die mogen we in 't Nederlands dus wel een dominee noemen.

Ergernis bij ergotherapeuten is ontstaan door gebruik van het woord arbeidstherapie. Het verrichten van arbeid om bijvoorbeeld ledematen beter te laten functioneren na operaties, blessures en dergelijke willen zij aangeduid zien met ergotherapie.

De term criminologist zou indertijd eens vertaald zijn met criminoloog, hoewel het in dat geval ging om een politiedeskundige en niet om een wetenschapper die zich bezighoudt met de studie van misdadig gedrag.

Afdeling NOOIT MEER DOEN:

intern(e) - internist (Een intern(e) is een co-assistent; een internist: a specialist in internal diseases.)

inconsequential - inconsequent

to throw a punch - met punch gooien

a fresh spirit is abroad - er is een frisse geest in het buitenland

she is not responsible - ze is niet aansprakelijk (i.p.v. ze is niet toerekeningsvatbaar, ze is erg in de war)

creek (Am.) - kreek (i.p.v. beek)

he joined the World Council - hij sloot zich aan bij de Wereldraad (i.p.v. hij trad in dienst bij...)

you work out - je doet buitenwerk (i.p.v. je traint, je doet aan gymnastiek)

to wait on somebody - op iemand wachten

In een film kwam voor: He fell from the balcony into the orchestra. De vertaling gaf: orkest. Dan is óf het balkon tamelijk vreemd gebouwd, óf de val was meer horizontaal dan verticaal. Waarschijnlijker is dat de man in de stalles is gevallen.

HET GROOT INSTINKBOEK -XV-
(Of: Traduire c'est trahir un peu)

Het grootste deel van de 'instinkers' vloeit voort uit de gelijkenis van het Engelse woord met een Nederlands woord. Het verschil tussen de twee woorden kan gering zijn; het kan ook enorm zijn. Voorbeelden:

LABEL - Ned.: etiket
Ned.: label - tag

ROBE - verkorte vorm van bath robe, dus geen lange jurk (Ned.: robe)

TO STARE - iemand strak aankijken, aangapen, brutaal kijken
staren - to gaze

A few vital seconds zijn geen vitale seconden. Dan zouden ze nog kras zijn voor hun leeftijd. Het zijn natuurlijk kritieke, essentiële seconden, seconden van levensbelang.

Ironically, shooting deer is a reality of game conservation. Niet: ironischerwijze (wat een woord trouwens!), maar paradoxaal.

CHEESECAKE - kwarktaart, en geen kaastaart (Historische Noot! In de jaren '40 betekende cheesecake ook: pikante foto's van schaars geklede dames, zéér zachte porno.)

A HOME TRUTH - een keiharde waarheid, een waarheid waar je niet omheen kunt. Niet: een huis-, tuin- en keukenfilosofietje.
I'll give him a few home truths - Ik zal 'm eens keihard zeggen waar 't op staat.

Van 't woord flannel zijn in aflevering VI al een aantal vertalingen gegeven. Vergeet ook deze niet: kamgaren.

The man in the grey flannel suit - De man in het grijze kamgaren pak.

En dan nu weer de rubriek NIET ALLEEN!

GOVERNMENT - niet alleen regering, maar vaak ook lagere instanties. Denk ook aan vertalingen als: instanties, de autoriteiten, de overheid, de gemeente.

THE COUNCIL - wordt ook heel vaak gebruikt voor wat wij 'de gemeente' (als abstractie) noemen.

YOUR - niet alleen uw en jouw, maar ook een gemiddelde (vooral in het Amerikaans. Voorbeelden:

Your frigate is not equipped with such heavy guns - Een fregat heeft als regel niet zulke zware kanons.

Your Democratic voter isn't interested in such things - Dat interesseert de doorsnee Democratische kiezer geen fluit.

En tot slot de dingen die beslist niet HADDEN MOGEN voorkomen!

She thought a lot of you - Ze heeft veel aan je gedacht (i.p.v. Ze was erg op je gesteld, 'had je hoog'.)

- I have an open mind - Ik sta daarvoor open (i.p.v. Ik heb me daar nog geen mening over gevormd.)
- He's an awkward man - Hij is onhandig (i.p.v. Hij is een lastig portret.)
- Look alive! - Kijk niet zo sullig (i.p.v. Schiet 's een beetje op, man!)
- You don't want to make me angry - Je wilt me niet boos maken (i.p.v. Je kunt me beter niet boos maken.)

HET GROOT INSTINKBOEK -XVI-
decenniumschift voor de Afdeling Filmvertalingen
redactieadres: de zuidelijkste stoel van de afdeling

Het is met instinkers een merkwaardige zaak. niemand zal bijvoorbeeld het Engelse woord DAPPER vertalen met: dapper, maar het Engelse FUTILE wordt in zeker de helft van het aantal gevallen vertaald met: futiel, wat het (zeg maar) nooit betekent. De juiste vertaling is: vergeefs.

Nog een aantal dingen voor de rubriek NIET ALLEEN:

DIET - niet alleen dieet, maar veel vaker gewoon wat je eet. (De eekhoorn leeft op een dieet van beukenootjes. Ja, op doktersvoorschrift zeker!)

CATHOLIC - niet alleen katholiek, maar ook breed, veelomvattend. (He had a catholic taste.)

INTERNAL - meestal niet intern, maar veel vaker inwendig of binnenlands.

ENGINEER - niet alleen ingenieur of machinist of onderhoudsmonteur, maar ook een lid van het Corps of Royal Engineers of het U.S. Army Corps of Engineers, met andere woorden de genie.
Nog een merkwaardigheid: De Amerikaanse Engineers gaan ook over binnenlandse waterwegen, havenwerken en dijkenbouw. Als de Deltawerken in Amerika lagen, dan vielen ze onder Defensie.

TUMBLERS - niet alleen glazen van een bepaald model, maar ook de tuumelaars van een (kluis-)slot. TUMBLER is ook nog een oud woord voor acrobaat.

Over schaken gesproken...

De Angelsaksen hebben naast hun belachelijke taal en hun belachelijk systeem van maten en gewichten ook nog een belachelijk systeem van schaaknotatie. De kolommen die bij ons a, b, c enzovoort heten, heten bij hun naar het stuk dat er in de uitgangspositie op staat, dus: Queen's Rook (of Queen's Castle), Queen's Knight, Queen's Bishop, Queen, King, King's Bishop, King's Knight, en King's Rook (of King's Castle). De nummering van de velden in de kolommen loopt van 1 tot 8, maar elk van de spelers telt van zijn eigen kant! Wat voor Wit Queen's Knight 8 (QN8) is, is voor Zwart dus Queen's Knight 1 (QN1) en omgekeerd. Voor de vertaler betekent dit in de praktijk dat een zet alleen correct vertaald kan worden als bekend is of de speler Wit of Zwart speelt. Echt moeilijk wordt het pas als de spelers in een concrete spelsituatie de aanduiding Queen's of King's weglaten, omdat de situatie hun duidelijk genoeg is. Dan zeggen ze bijvoorbeeld: Bishop('s) 5. En wij maar raden wat er eigenlijk gebeurt.

O ja, castling heet rokeren of rokade.

Bekroning

De prijs voor de lelijkste vertaling van de afgelopen tien jaar gaat naar:

Wat is er fout aan als ik rijk word door een goede dokter te zijn?

Het komt nogal eens voor dat Engelstaligen een variatie gebruiken op een staande uitdrukking. Als de vertaler dat niet doorziet, krijgen we merkwaardige vertalingen.

PULL THE OTHER ONE - is gebaseerd op: to pull somebody's leg, en betekent dus: maak dat je grootje wijs o.i.d.

THERE'S ONE BORN EVERY MINUTE - is gebaseerd op Barnum's zegswijze:
There's a sucker born every minute, en betekent dus zoiets als: Stomper worden ze niet meer gemaakt. De vertaler die eronder zette: Dat groeit overal, zat er dus wel heel ver naast.

Een andere bron van veel (leed)vermaak op de eindredactie en anders wel bij de kijkers is een vertaler die één woord in een zin verkeerd begrijpt en dan zeer ver uit de buurt van het bedoelde raakt. Twee voorbeelden:

She'll get the vapours was vertaald met: Ze kreeg de dampen in. Dit had moeten zijn: Ze ging van haar stokkie.

The underwater photographer stopped worrying about his exposure was vertaald met ...had er zelfs kouvatten voor over. Maar exposure betekende hier uiteraard: belichtingstijd.

CHAPLAIN - is geen kapelaan (dat is een curate), maar een aalmoezenier, een gevangenispredikant of een andere aan een instelling verbonden geestelijke.

Nog een handig lijstje:

PSYCHIC - helderziend, mediamiek begaafd
(Ned.) psychisch - psychological

CARAVAN - woonwagen
TRAILER, MOBILE HOME - caravan

WHARF - kade, steiger
SHIPYARD - scheepswerf
DOCKYARD - (afgesloten) havengebied

MAGNETO (in motoren) - dynamo (en niet: magneet)
COIL (") - bobine (en niet: spoel)

EVENTUALLY - uiteindelijk (en niet: eventueel)

En dan nog iets voor de rubriek: EEN WOORDENBOEK IS OOK MAAR EEN WOORDENBOEK

JUNK FOOD - hamburgers, chips en repen (en geen hasj-koekjes)

AN OPEN PLAN OFFICE - een kantoortuin (en geen planbureau)

PUT THE CLOCK FORWARD - overgaan op zomertijd

OUTLANDISH - het woordenboek geeft: als van het buitenland. De echte betekenis is: enorm, onvoorstelbaar, buitenissig, er met de oren bijgesleept (outlandish accusations).

Sea dog is: zeerob (een mens dus) en geen zeehond. Ja, ik weet 't, een rob zonder zee ervoor is wél een zeehond. Taal blijft nu eenmaal moeilijk.

Om het nog ingewikkelder te maken gebruiken de Angelsaksen seal niet alleen voor zeehond, maar ook voor zeeleeuw (performing seals).

Afdeling SORRY, KLEIN STEEKJE LATEN VALLEN

In Aflevering XVII stond dat CARAVAN niet gebruikt wordt voor wat wij een caravan noemen. Fout! In Engeland noemen ze een caravan wel degelijk CARAVAN. De termen trailer en mobile home worden door Amerikanen gebruikt. Een omissie was verder nog dat CARAVAN ook wel eens karavaan kan zijn.

In Aflevering XV staat dat flannel ook kamgaren kan betekenen. Ook fout! Flannel is een eenzijdig geruwde wollen stof voor herenkostuums, en die heet bij ons ook flannel. Flanel (met één n) is bij ons vrijwel altijd geruwde katoen (lakens, pyjama's).

Afdeling NIET ALLEEN

DIRT - niet alleen: vuil, maar heel vaak aarde, modder, prut.
A dirt road - een onverharde weg.

NECK - niet alleen: nek, maar heel vaak hals.

PROMOTED - eigenlijk nooit: gepromoveerd, maar bevorderd, heeft promotie gemaakt.

ACCOUNTANT - meestal: boekhouder. Een accountant wordt aangeduid met CPA (certified of chartered public accountant).

TINKER - niet alleen: ketellapper, maar ook woonwagenbewoner.

GANGWAY - niet alleen: valreep van een schip (geen loopplank, want dat is wat anders), maar ook: Opzij! of Mogen we er even door?

CLERICAL - eigenlijk nooit: klerikaal, geestelijk of kerkelijk, maar wel administratief (a clerical error - een fout in de administratie; clerical work - kantoorwerk).

WASHER - zelden: wasmachine, maar meestal borgringetje of sluitringetje onder een schroef of een moer. Om het moeilijk te maken is een dish washer wel een vaatwasmachine.

ENGELS: EEN RARE TAAL - bewijs 1

Vergelijk de volgende twee uitdrukkingen:

It tastes like nothing on earth.

Its taste is out of this world.

Eigenlijk staat in beide zinnen hetzelfde. De betekenis is echter volkomen tegenovergesteld.

ENGELS: EEN RARE TAAL - bewijs 2

BICENTENNIAL - viering van iets dat 200 jaar geleden plaatsvond
BIENNIAL - iets dat tweemaal per jaar verschijnt/voorkomt
BI-WEEKLY, BI-MONTHLY - een publicatie die om de twee weken/maanden verschijnt, óf een publicatie die tweemaal per week/maand verschijnt

Als Amerikanen een martini bestellen, willen ze beslist géén vermouth, maar een glaasje gin met een klein scheutje vermouth plus een olijf. Ze willen beslist geen vermouth van het merk Martini in hun gin, maar uitsluitend (de veel drogere) Franse vermouth. Als Engelsen iets dergelijks willen drinken, bestellen ze: gin and French of gin and it.

Nog enige wetenswaardigheden:

CURTAIN RAISER - is geen toneelknecht, maar een toneelstukje vooraf in de schouwburg als het grote stuk wat aan de korte kant is. In de regel wordt het gespeeld door de jongere leden van het gezelschap.

A COURT REPORTER - is geen rechtbankverslaggever, maar een rechtbankstenograaf.

HET GROOT INSTINKBOEK -XIX-
(l'art est difficile, mais la critique valt ook niet mee)

DINNER - meestal gewoon: eten of avondeten (soms: middageten - Sunday dinner); een diner is alleen een formele eetpartij, zoals charity dinner. We gebruiken diner dus niet in gevallen als de volgende:

Dinner in twenty minutes. - We eten over twintig minuten.
I'll skip dinner tonight. - Ik eet vanavond maar niet.
I'm giving a dinner party. - Ik geef een etentje.

Afdeling HOU ZE UIT ELKAAR

PUBLIC SCHOOL - (Am.) openbare kostschool
- (Eng.) dure kostschool

Afdeling HET KAN ALTIJD NOG EVEN BETER

YOU'RE A SON OF YOUR FATHER - niet: Je bent 'n zoon van je vader,
maar: Je hebt 'n aardje naar je vaartje.

WHAT'S THE DIFFERENCE - niet: Wat is 't verschil?
- maar: Wat maakt 't uit?

HAPPY - meestal niet: gelukkig. Veel vaker: vrolijk, blij.

LET'S... - meestal niet: laten we...
Voorbeeld: Let's go in - Kom, we gaan naar binnen.

USED TO - vele vertalingen zijn mogelijk, maar alsjeblieft, gebruik niet placht. Dat wordt alleen gebruikt door domme discjockeys.

Afdeling DAT WAS NOU EVEN JAMMER

BEAST OF PREY - niet: prooidier
maar: roofdier

WORKING CONDITIONS - niet: arbeidsvoorwaarden
maar: werkomstandigheden

THE SCENIC ROUTE - niet: de mooie route
maar: de route door de bergen/heuvels

KEEP OFF THE GRASS - niet: blijf van 't gras af
maar: verboden het grasveld te betreden
(In Engeland zag ik eens op een grasveld:
YOUR FEET ARE KILLING ME)

TO UNDRESS IN PUBLIC - niet: zich in 't publiek uitkleden
maar: zich in 't openbaar uitkleden

ARE YOU HERE FOR THE SHOOTING? - niet: bent u hier om te schieten?
maar: komt u hier jagen?

Afdeling WAT MAAK JE ME NOU?

YOU'VE GOT A RUDDY CHEEK - niet: U hebt een gezonde gelaatskleur,
maar: Dat is knap brutaal van u.

CATARACTS (als gevolg van straling) - niet: stortbuien
maar: gevallen van grijze staar

PELICANS MATE FOR LIFE - niet: Pelikanen paren om in leven te blijven,
maar: Bij Pelikanen blijven mannetje en vrouwtje
levenslang bij elkaar.

Bekroning

De prijs voor de lelijkste vertaling van de laatste maanden gaat naar:
Sorry voor die mislukte deal.

ENGELS: EEN RARE TAAL - bewijs 3

go to earth - in een hol verdwijnen, of (van mensen) onderduiken
come down to earth - (weer) met beide benen op de grond staan

Verder ben ik van mening dat het woord snappen aan een langdurige en niet
wilverdiende rust toe is.

En hetzelfde geldt voor de schrijfwijze da's, die vaker in ondertitels
wordt gebruikt dan wordt gezegd door het Nederlandse volk, 'acteurs' in
Ster-spots uitgezonderd.

HET GROOT INSTINKBOEK -XX-
(No. XX alweer! Wat fugit de tempus toch.)

Afdeling WOORDENBOEKEN, NOU JA

TO SCRATCH THE SURFACE - niet afgaan op de uiterlijke schijn, verder kijken dan je neus lang is o.i.d. Niet: Het oppervlak van dingen schoonvegen.
Ook: We haven't scratched the surface yet - We staan pas aan 't begin van (de aardgasvondsten, het wegwerken van de achterstand o.i.d.).

CORPORATE - (en verwar dit niet met cooperate) het bedrijfsleven betreffend

CORPORATE INTERESTS - de belangen van het bedrijfsleven

CORPORATE LAWYER - jurist gespecialiseerd in ondernemingsrecht (niet te verwarren met corporation/company lawyer - bedrijfsjurist)

TO THINK HIGHLY OF - een hoge dunk hebben van (niet: hoog opgeven van)

En weer zo'n handig lijstje

PARAFFIN WAX - vaste paraffine
LIQUID PARAFFIN - vloeibare (medicinale) paraffine
PARAFFIN (Eng.) - petroleum
KEROSENE (Am./Eng.) - petroleum
PETROL (Eng.) - benzine
GASOLINE, GAS (Am.) - benzine
PETROLEUM - (ruwe) aardolie
PETROLEUM JELLY - vaseline

Alweer een lijstje. Het houdt maar niet op, zeg.

Britse politierangen:

SERGEANT - brigadier
INSPECTOR - adjudant
CHIEF INSPECTOR - adjunct-inspecteur
SUPERINTENDENT - inspecteur
CHIEF SUPERINTENDENT - hoofdinspecteur
CHIEF CONSTABLE - (hoofd)commissaris van een county of stad

Amerikaanse politierangen:

SERGEANT - brigadier
LIEUTENANT - inspecteur
CAPTAIN - hoofdinspecteur
CHIEF - hoofd van politie (in een kleine stad), commissaris (van een wijk of een dienst, b.v. de recherche: chief of detectives)
COMMISSIONER - eigenlijk: wethouder van politie, maar wij noemen hem toch maar: hoofdcommissaris.
SHERIFF - hoofd van de politie in een county

De rang inspector is een moeilijk geval. In New York is het iemand met een aantal wijkbureaus onder zich, dus zeg maar zoiets als een adjunct-hoofdcommissaris.

In series over de FBI komen nooit meer dan twee rangen voor: station agent en inspector. De laatste noemen we maar inspecteur. In San Francisco wordt inspector vreemd genoeg gebruikt voor: rechercheur. Let op: Al het bovenstaande geldt voor politie-series met een duidelijke hiërarchie. Er zijn ook talrijke series en programma's (Nero Wolfe, Agatha Christie-dingen enz.) die niets met enige politieke of andere werkelijkheid te maken hebben. Als daarin een inspector voorkomt, mag hij best inspecteur heten.

Onthoud ook dat in Engeland een superintendent een hoge mieter bij de politie is, maar in Amerika een conciërge/portier/klusjesman van een flatgebouw, meestal aangeduid met super. Als we dat onthouden, zien we nooit meer de volgende titel:

- Hoe kom je hier binnen?
- Super heeft me binnengelaten.

In Engeland is super een afkorting van supernumerary. Het betekent: figurant.

En tenslotte: I only wanted to give you a hand betekent NOOIT: Ik wou je alleen maar een hand geven.

HET GROOT INSTINKBOEK -XXI-
(Of: Eindredactionele mijmeringen)

Je moet als afluisteraar wel bijzonder op je hoede wezen, wil je het verschil horen tussen Asian en ASEAN (Association of South East Asian Nations). Goed op de context letten lijkt me de enige mogelijkheid.

You have me at a disadvantage - niet: Zo kan ik niet tegen u op,
maar: U blijkt mijn naam te kennen, al ken ik de uwe niet.

HOUSEHOLDER - niet: huishoudster
maar: hoofdbewoner/woonster

DISTASTEFUL - niet: smakeloos (dat is of tasteless of in bad taste)
maar: weerzinwekkend

RECEIPT - een ontvangstbewijs voor geld noemen wij niet: reçu,
maar: kwitantie.

CONFESSION (van een misdadiger) - niet: schuldbekentenis (dat is: IOU)
- maar: bekentenis

JERSEY - trui
jersey (Ned.) - knitwear

ENGELS: EEN RARE TAAL - bewijs 4

Het zwarte vogeltje met een rode staart dat bij ons zo terecht roodstaart heet, heet in 't Engels redstart. Zelfs een kind kan beseffen dat het diertje in 't Engels red ending zou moeten heten.

Afdeling LACHEN GEBLAZEN

I gave up tangling with women donkey's years ago - Ik bemoei me al jaren niet met ezellen.

TURN DOWN THE BED - draai het bed omlaag (als dat de bedoeling was, zou er crank gestaan hebben i.p.v. turn.)

AN ACT OF GOD - goddelijk ingrijpen (i.p.v. force majeure)

THREE SQUARES - drie honkbalvelden (waar bedoeld werd: three square meals a day). Een honkbalveld is trouwens geen square, maar een diamond)

TORTURER - martelaar (i.p.v. folteraar)
Het woord martelaar lijkt erop te wijzen dat de benoemde de handeling pleegt, terwijl hij de handeling juist ondergaat. Andere woorden waarbij dat het geval is, zijn gijzelaar en hausmacher.

Afdeling HET OPGEHEVEN WIJSVINGERTJE

Het land in Zuid-Amerika heet Colombia, niet Columbia, maar oude kunstschaten die daar gevonden worden, heten pre-Columbiaans, niet pre-Colombiaans. Ze dateren namelijk uit de tijd voor Columbus. Maar misschien is het toch maar beter om dat wat duistere woord te vervangen door: oude Indiaanse kunst o.i.d.

Een vliegenier, zo heeft een geestig mens eens opgemerkt, is iemand die vliegen vangt en africht voor de jacht. Iemand die vliegt, heet een vlieger of een piloot. Het is niet waar dat ergens in het verleden het woord vliegenier algemeen gebruikt werd. Het werd al in de jaren '30 veroordeeld door alle schrijfmeneren.

De universiteit annex beroemd ziekenhuis in Philadelphia heet Johns Hopkins, genoemd naar een meneer die van z'n achternaam Johns Hopkins heette.

Als Spaanssprekenden in scripts Louis of Raoul heten, dan kunnen ze in ondertitels toch beter Luis en Raúl heten. Op dezelfde manier kunnen Arabieren die in het script Kahn heten, beter Khan genoemd worden.

En tenslotte: Het woord onmeedogenloos bestaat niet. En de uitdrukking het puikje van de zalm ook niet.

Honkbal, een exotische sport

zoals blijkt uit een aantal vertaalfouten uit verleden en heden.
Voorbeelden:

The Series (voluit: The World Series) is een reeks wedstrijden (best of seven) tussen de kampioenen van de American League en de National League (de pennant winners, die als overwinnaars uit de playoffs zijn gekomen). A Series bet is dus niet: een serie weddenschappen, maar een weddenschap op de einduitslag van de World Series.

The best second-base man is niet de beste speler op een na, maar de beste tweede-honkman.

The pitcher struck out each man. De werper sloeg ze niet uit, hij wierp ze uit (op drie slag).

BALL - wijd

STRIKE - slag

En wat moeten we denken van de volgende dubbeltitel?

Little pitchers have big ears
- Catchers too?

Kleine potjes hebben grote oren.
- Vangers ook?

EEN UITSTAPJE NAAR HET VERLEDEN

He took it like a cigar store Indian. Vroeger (Opa vertelt) hadden sigarenwinkels in Amerika bij wijze van uithangbord een houten beeld van een Indiaan met vederbos voor de deur staan. Stonden levende Indianen al bekend als stoïcijns, voor houten Indianen gold dat natuurlijk dubbelop. De betekenis is dus: Hij incasseerde de slag met onbewogen gezicht.

He comes on like Gangbusters. In de jaren '30 was Gangbusters een populaire radio-misdaadserie met een vrij lawaaiige intro-melodie. De uitdrukking betekent zo ongeveer: Hij komt met veel poeha binnen, of: Hij domineert elk gesprek.

Afdeling PIES EN POEP

Jullie maken de vertalingen grover dan het origineel! Dat was het verwijt van een zendgemachtigde. Niks van waar, was uiteraard ons gebelgde commentaar. Of had die zendgemachtigde toch een beetje gelijk?

Enkele vragen:

Is pissen een adequate vertaling voor: to relieve oneself? Of gebruikte de spreekster die term omdat ze juist niet het equivalent van pissen wilde gebruiken? Is stront aan te bevelen als vertaling van trouble? Als iemand cute wordt genoemd en wij noemen hem een scheet, denken we dan wel eens aan de bonbonschaaltjes in alle huiskamers waarboven onze woorden zweven? Is klootzak nog het enige overgebleven scheldwoord in de Nederlandse taal? Als in een keurige kinderserie iemand een wimp wordt

genoemd, moet het dan altijd een mietje zijn en nooit eens een halve zachte, of een zacht ei?

En tot slot: de belachelijkste ondertitel van de laatste maanden:

Ga, Heer, begin aan de schepping en zet 'm op.

HET GROOT INSTINKBOEK -XXIII-
(Niets is zo permanent als het tijdelijke,
en niets is zo tijdelijk als een permanent)

Op Hawaii (let op de spelling) ligt de marinebasis Pearl Harbor. Britse scripts noemen die hardnekkig Pearl Har**bour**. Maar Hawaii hoort bij Amerika, en de Amerikanen mogen zelf beslissen hoe ze hun aardrijkskundige namen spellen, zonder Britse inmenging.

SURVEILLANCE (Eng.) - observatie
surveillance (Ned.) - patrolling

SHINGLE - niet alleen een dak- of wandspaan, een strand van leisteen-
gruis, een bepaald soort dameskapsel uit de jaren '30 (het
soort geplakte permanent van Jean Harlow), maar ook het
uithangbord van een arts of advocaat.
He hung out his shingle - Hij vestigde zich als arts (of
advocaat).
En verder is the shingles ook nog de ziekte gordelroos.

STATE DEPARTMENT - ministerie van Buitenlandse Zaken (niet van Binnen-
landse Zaken).

A horse chestnut is heel wat anders dan a chestnut horse.

TARMAC - (op een vliegveld) niet: het asfalt
maar: het platform

MARINES - mariniers
marine (Ned.) - navy, naval forces

MARINE (Eng.) - bijvoeglijk naamwoord: de zee of de oceaan betreffende,
als in marine biologist. Dat is geen marine-bioloog, maar
een zoutwater-bioloog.

Om duistere redenen geeft Van Dale voor midshipman ook marinekorporaal.
Dat moet wel een erg zeldzame rang zijn, want ik ben midshipman nog nooit
anders tegengekomen dan in de betekenis adelborst (zeeofficier in op-
leiding). Het Britse koosnaampje voor de adelborst is snotty, het
Amerikaanse middy. Een middy dress is dan ook een matrozenjurk, en geen
midi-jurk.

Het loont altijd wel de moeite om nautische zaken even door te praten met
een van de 'pekbroecken' op de afdeling.
Hetzelfde geldt - mutatis me tante - voor rooms-katholieke zaken en
termen, zodat niet in één film de paters, pastoors, kapelaans en dekens
wat ongeorganiseerd door elkaar dartelen. Er zijn voldoende mensen op de
afdeling te vinden die dat soort dingen (nog) weten, en ook dat een
katholiek verrijzenis zegt, geen opstanding, en verlosser, geen heiland.

CHEF - niet: de directeur, maar de kok (niet eens de chef-kok; ze noemen
zich ook chef als ze niet eens een brigade -vakterm- onder zich
hebben.)

CHANGE OF LIFE - niet: een verandering in je leven, maar: de menopauze,
de overgang.

CARNIVAL (Eng.) - praktisch altijd: kermis
carnaval - in New Orleans: Mardi Gras. Verder wordt het
in de Angelsaksische landen niet gevierd.

Het woord uniform moet vaak vertaald worden met tenue en niet met
uniform. Het tenue van de jockey heet in het Engels colours, in het
Nederlands buis.

De uitdrukking son of a bitch is behalve een moeilijk vertaalbaar
scheldwoord ook vaak een uitroep van verbijstering, iets als asjemenou!
of iets pittigers.

Als de wielrenner Sean Kelly in een interview heel duidelijk lijkt te
zeggen Pyrenees, dan heeft ie het over de etappewedstrijd Parijs-Nice.
Daar heeft ie het namelijk altijd over.

Het spijt me. Deze aflevering is een beetje een grabbelton geworden,
zonder handige lijstjes, zonder vaste rubrieken. Volgende keer beter.
Nu alleen nog de rubriek:

DE LELIJKSTE ONDERTITEL VAN DE LAATSTE TIJD

Ik kan er mijn vinger niet op leggen (in plaats van: Het wil me niet te
binnen schieten o.i.d.).

HET GROOT INSTINKBOEK -XXIV-
(Of: Stille wateren hebben natte gronden)

GAL SPUWEN

The Sunday Times wist onlangs te melden dat koningin Elizabeth het hevig oneens was met het beleid van Mrs Thatcher. Ze zou dit beleid uncaring genoemd hebben. De Nederlandse pers die het bericht overnam, vertaalde dat met onbekommerd of met zorgeloos. Een veel betere vertaling lijkt mij liefdeloos.

Een krant is een meneer, zeggen ze, maar dan wel een meneer met een kort geheugen. De ene dag melden ze dat het lijk van een Poolse priester in de Wisla gevonden is en de daarop volgende dag is het in de Vistula. Waarom wij die rivier met de Duitse naam Weichsel aanduiden, weet ik ook niet, maar zo hebben we het wél (denk ik) op school geleerd.

Mythologische figuren in de Engelse taal

JOHN/JANE DOE	- (lijk van) niet geïdentificeerde man/vrouw
JOHN DOE vs. RICHARD DOE	- een of andere civiele rechtszaak
Mr FOREMAN	- de voorman van een jury in een rechtszaak
HIZZONER (His Honor)	- Amerikaanse wijze om een <u>rechter</u> of <u>burge-meester</u> achter zijn rug aan te duiden.
PC BLOGGS	- een of andere hufter van een agent
MRS BLOGGS ACROSS THE ROAD	- zij van hierover
AGGIE BLOGGS	- die actrice (ballerina) met haar kapsones die ongetwijfeld haar naam veranderd heeft
BOX & COX	- Jut en Juul, die twee onafscheidelijken
DARBY & JOAN	- een bejaard, nog steeds verliefd stel
Mrs MALAPROP	- iemand die moeilijke woorden verkeerd gebruikt

En dan nog een lijstje met recente en permanente instinkers

ICE-PICK	- niet: ijshouweel maar: ijspriet (vroeger in iedere keuken aanwezig om een staaf ijs in handzamer brokken te verdelen)
QUICK MARCH (als militair commando)	- voorwaarts mars. Niet: looppas. Dat is: <u>on the double</u> .
CORN SYRUP	- niet: maïssiroop maar: glucose, witte stroop
MOTOR	- (meestal) auto, en geen motor. Vgl.: motor(ing) club, motorway, General Motors

CLEAVE - niet alleen: klieven

maar ook: kleven, beklippen

(May his tongue cleave to the roof of his mouth! was vertaald

met: Moge zijn tong zijn verhemelte klieven!)

FLOAT - niet: vlot (dat is: raft), maar praalwagen of ander soort wagen,
zoals milk float: de kar van de melkboer.

a float is ook nog: een Seven-Up met een bolletje roomijs erin.

BEASTLY - meestal niet: beestachtig

maar meer: onbeschoft, pesterig

En tot slot:

Er is een groot verschil tussen a baby's nap en a baby's nappie.

Nog een paar nagekomen mythologische figuren

MRS MOP(P) - de werkster

MRS GRUNDY - 'de mensen' die overal wat kwaaddenkends op te zeggen hebben

I HATE - is een uitdrukking die de Angelsaksen in de mond bestorven ligt.
Ik haat is meestal de slechtste vertaling. Twee andere mogelijkheden:

I hate soccer - Ik heb wat tegen voetbal.

I don't like A, but I really hate B - A mag ik niet, maar B nog veel minder.

Daarentegen betekent Everything's lovely in the garden niet: De tuin ligt er mooi bij, maar: Alles is pico-bello. (De tuin komt in het stuk niet voor.)

Two people are helping the police with their investigations staat er minstens eenmaal per dag in elke Engelse krant. Het betekent gewoon: Er zijn twee arrestaties verricht, maar er is nog niemand in staat van beschuldiging gesteld. Van 'helpen van de politie' is geen sprake.

FANCY MEETING YOU HERE - niet: ik dacht wel dat je zou komen
maar: hee, jij ook hier?

THE TENNIS/GOLF PRO - niet: de tennis-/golfprof
maar: de tennisleraar/golfinstructeur

ORDERLY - niet: ordonnans (dat is: dispatch rider)
maar: oppasser (persoonlijk bediende van een officier)
Een verouderd Brits woord voor orderly is: batman.
In het militaire kan een orderly ook nog zijn: iemand belast met het schoonmaken van een onderdeel van het etablissement.
Bij de marine noemden we dat vroeger een paai, maar dat zal intussen ook wel verouderd zijn.
In het ziekenhuis is orderly een niet-verpleegkundige die brancards duwt of steken leegt.

KLEINE OORZAKEN, KLEINE GEVOLGEN

Een klein aantal grammaticale en spelfouten blijkt bijna onuitroeibaar te zijn. Dit is een laatste poging om er nog wat aan te doen. Daarna geef ik het op en leg ik me erbij neer dat deze fouten ten eeuwige dage op het scherm zullen blijven verschijnen in alle vertalingen die niet de eindredactie zijn gepasseerd of waaraan de eindredactie door enigerlei oorzaak niet de gewenste aandacht heeft geschonken.

de meervouds- en tweede naamvals-s: baby's - maar cafés, nandoes, cadeaus.
Cato's, Kennedy's - maar Nicks moeder

het verbindingsstreepje - Zuid-Afrika, maar: Zuidafrikaans
West-Duitsland, maar: Westduits
Latijns-Amerika, maar: Latijnsamerikaans

Het trema-trauma - ceremoniële, maar: ceremonieel
officiële, maar: officieel
ook: geïrriteerd, geïllustreerd, geüniformeerd
niet: geobserveerd, geoorloofd
evenmin: gooien, vlooien, koeien
(voor wie dit laatste niet gelooft: vergelijk bemoeien
en Bedoeïen)

Eén woord is beter dan twee: ervan, ernaar, erbij, ermee, erdoorheen,
bovenop, onderdoor, en nog vele andere.

Niet fout, maar een tikje slechter leesbaar zijn nodeloze splitsingen van
werkwoorden, zoals: op laten schrijven, aan komen lopen e.d. Ik geloof
dat het laten afweten zich makkelijker laat lezen dan het af laten weten.

Bijlage 1
REGISTER

De getallen verwijzen
naar de hoofdstuknummers
(en nu maar hopen dat u
Arabisch naar Romeins
kunt omrekenen).

abroad	14	clef9	eventually.	17
accountant.	18	clerical.	18	exciting.	10
act of God.	21	coast is clear.	13	executive4
Aggie Bloggs.	24	coil	17	exotic.3
alley.2	colonel3	exposure.	17
appreciate.6	colours	23	family.8
as9	committee4	fancy.	25
Asian/ASEAN	21	company8	fill (prescription).7
athlete4	compasses3	flannel	6/15/18
awkward5	confession.1	float	24
baby3	control6	folder.5
bad sailor.	10	copy	11	food3
ball	22	corn syrup.	24	fore2
baseball.2	corporate	20	freak8
batman	25	cottage cheese1	freedom of the city.	10
beard9	cottonwool.8	futile	16
beast of prey	19	council5	Gangbusters	22
beastly	24	court4	gangway	18
beautiful7	CPA	18	gasoline.	20
bedstead.3	creek	14	gaze	15
bi-weekly, bi-monthly.	18	criminologist	14	general delivery8
biannual.	18	cripple4	generator	11
bicentennial.	18	crisps2	genial.1
bigotry	11	curate	14	get the vapours.	17
billion1	curtain raiser	18	gin and French	18
blancmange.8	custard8	give a hand	20
blinds1	dapper.	16	good man.7
boots	10	Darby & Joan.	24	government.	15
Box & Cox	24	decade	10	half ten.8
breaststroke.2	decent.5	hall2
broken6	diamond	21	harmonica2
budget	11	diet	16	hate	25
cake5	digestive3	have no time for	11
can.	11	dill	12	have s.o. at a	
caravan	17/18	dinner.	19	disadvantage.	21
carnival.	23	dinner-jacket	10	have an open mind.	15
case8	dirt	18	helping the police	25
castling.	16	discrete.	13	hernia1
cataracts	19	distasteful	21	Hizzoner.	24
catholic.	16	dockyard.	17	hockey.6
chalk6	dog watch2	holidays.5
change of life	23	doomed	10	home truth.	15
chaplain.	17	down the hall2	homely.2
chaps2	driver.6	horse chestnut	23
cheesecake.	15	drummer8	horsebox.1
chef	23	earth.	19	hospital.1
chestnut horse	23	educated.4	housebreak.7
chief constable3	education4	householder	21
christendom	10	egg foo yong.8	I enjoyed it.7
cigar-store Indian	22	egg roll.8	I'm afraid.2
cleave	24	egret.2	ice-pick.	24
		eland	2/9	ignorant.	10
		elk (Am.)9	in public	19
		engineer.	16	inconsequential	14
		enjoy oneself	11	insulation.8

intern	14	Mrs Malaprop	24	receipt	21
internal.	16	Mrs John Smith5	recorder.1
invalid	1/4	mundane	12	rector.	14
ironically.	15	nap/nappie.	24	red carpet.7
isolation8	nearsighted6	red deer (Eng.).9
it's twelve hours now.5	neat6	redstart.	21
jersey.	21	neck	18	reflection on	13
John/Jane Doe	24	never4	regards5
Johns Hopkins	21	next song	10	regret.7
join	14	oils2	remember.6
junk food	17	one day3	remind6
keep off the grass	19	one born every minute.	17	resources8
kerosene.	8/20	open-plan office	17	responsible	14
key.9	orchestra	14	ruddy cheek	19
label	15	ordeal.3	rump1
lame4	orderly	25	satisfied that.	12
lemonade.	12	outlandish.	17	scenic route.	19
lent	10	over2	scratch the surface.	20
let's	19	overall9	see the back of you.	13
lime6	owners.4	see a show.1
liquid paraffin	20	paperback5	Series.	22
literature.7	papers.	11	shark, great white	13
look terrific	10	paraffin wax.	20	sheet2
look alive.	15	paraffin.8	shingle(s).	23
lunch3	parallel bars8	shock6
magneto	17	paralysed4	shooting.	19
Malaya/Malaysia9	parboil5	shopping.4
Mardi Gras.	23	parole2	shortsighted.6
marine	23	parson	14	shower.	12
marines	23	pathetic.	12	sidewhiskers/-boards/ -burns.9
market6	patrolling.	23	sister.3
martini	18	PC Bloggs	24	slip	13
mate for life	19	pedestrian.	12	smile	11
meet	10	performance6	smoking-jacket	10
memorable8	perverse.1	snotty	23
method actor.	10	petrol.	20	soldier1
middy (dress)	23	petroleum8	solid.3
midshipman.	23	petroleum(jelly)	20	something else	10
milk float.	24	pocket books5	son of a bitch	23
minced meat1	pocketbook.5	son of one's father.	19
mincemeat1	pre-Columbian	21	source5
minister.	14	pro (tennis/golf).	25	soy8
mobile home	17/18	prom1	spokesman5
model	10	promoted.	18	sponge	10
mongoose.2	psychic	17	sportsman4
monsoon	10	public school (Eng/Am)	19	squares	21
moose9	pudding8	stable1
morale3	pull up	11	stall1
morning coat.4	pull the other one	17	stare	15
mother.	13	purple2	State Department	23
motor	24	put the clock forward.	17	stencil5
moustache9	quartermaster corps.2	storm.1
Mr Foreman.	24	quick march	24	storm trooper4
Mrs Mop	25	raincheck	11	straight.1
Mrs Grundy.	25	realise	11		

strait1	think a lot of s.o.. . .	15	vital	15
strike	22	throw a punch	14	wait on s.o..	14
strike out.	22	Times3	warehouse5
subway.1	tinker.	18	washer.	18
sunday dinner	19	torturer.	21	well	12
super(numerary).	20	trade9	wellingtons	10
superintendent (Eng/Am) .	20	traffic9	wharf	17
supposed.8	trailer	17/18	what are you talking	
surprise.	12	tumblers.	16	about3
surveillance.	23	turn down the bed.	21	what if5
sword9	tuxedo	10	what's the difference. .	19
tag	15	typhus1	whiskers.9
tape-recorder3	uncaring.	24	work out.	14
tarmac	23	underground3	World Series.	22
tea8	uniform	23	you don't want	
tell the truth7	unnecessary/		to make me.	15
terror.5	uncalled for.8	your	15
terrorism5	used to	19		
think highly of.	20	vicar	14		

Bijlage 2
RANGEN EN STANDEN

MILITAIRE RANGEN - LANDMACHT

<u>Engels</u>	<u>Nederlands</u>	<u>aanspreektitel</u>
general	generaal	generaal
lieutenant general	luitenant-generaal	generaal
major general	generaal-majoor	generaal
brigadier	brigade-generaal	generaal
colonel	kolonel	kolonel
lieutenant colonel	luitenant-kolonel	overste
major	majoor	majoor
captain	kapitein	kapitein
lieutenant	eerste luitenant	luitenant
second lieutenant	tweede luitenant	luitenant
warrant officer	adjutant-onderofficier	adjutant
sergeant major	sergeant-majoor	majoor
sergeant first class	sergeant 1e klas	sergeant
sergeant	sergeant	sergeant
corporal first class	korporaal 1e klas	korporaal
corporal	korporaal	korporaal
lance corporal	soldaat 1e klas	soldaat
private	soldaat	soldaat

MILITAIRE RANGEN - LUCHTMACHT

<u>Engels</u>	<u>Nederlands</u>	<u>aanspreektitel</u>
air chief marshal	generaal	generaal
air marshal	luitenant-generaal	generaal
air vice marshal	generaal-majoor	generaal
air commodore	commodore	commodore
group captain	kolonel	kolonel
wing commander	luitenant-kolonel	overste
squadron leader	majoor	majoor
flight lieutenant	kapitein	kapitein
flying officer	eerste luitenant	luitenant
pilot officer	tweede luitenant	luitenant
warrant officer	adjutant-onderofficier	adjutant
flight sergeant	sergeant-majoor	majoor
sergeant first class	sergeant 1e klas	sergeant
sergeant	sergeant	sergeant
corporal	korporaal	korporaal
leading aircraft man	soldaat 1e klas	soldaat
airman	soldaat	soldaat

MILITAIRE RANGEN - MARINE

<u>Engels</u>	<u>Nederlands</u>	<u>aanspreektitel</u>
admiral of the fleet	admiraal	admiraal
admiral	luitenant-admiraal	admiraal
vice admiral	vice-admiraal	admiraal
rear admiral	schout-bij-nacht	admiraal
commodore	commandeur	commandeur
captain	kapitein-ter-zee	kolonel
commander	kaptitein-luitenant-t.z.	overste

lieutenant commander	luitenant-t.z. 1e klas	mijnheer
senior lieutenant	" 2e klas, oudste cat.	mijnheer
lieutenant	" 2e klas	mijnheer
sub-lieutenant	" 3e klas	mijnheer
warrant officer	opperschipper	opper/schipper
chief petty officer	schipper	schipper
first class		
chief petty officer	bootsman	bootsman
petty officer	kwartiermeester	kwartiermeester
leading seaman	matroos 1e klas	matroos
able seaman	matroos 2e klas	matroos
ordinary seaman	matroos 3e klas	matroos

RANGEN BIJ DE AMERIKAANSE POLITIE

Hoewel deze rangen niet geheel en al vergelijkbaar zijn met de Nederlandse politierangen hebben we toch geprobeerd om een en ander naast elkaar te zetten.

chief commissioner	hoofdcommissaris
commissioner	commissaris
inspector	zie HGI XX
captain	hoofdinspecteur
lieutenant	inspecteur
full sergeant	adjutant/adjutant-inspecteur
sergeant	brigadier
chief constable	hoofdagent
constable/patrolman	agent

In de Verenigde Staten is een rechercheur iets anders dan in Nederland. Die titel staat daar namelijk voor een rang en niet, zoals bij ons, voor een functie. Men kan hier dus zijn agent-rechercheur, hoofdagent-rechercheur enz. In New York is detective een functie én rang.

RANGEN BIJ DE ENGELSE POLITIE

chief commissioner	hoofdcommissaris
commissioner	commissaris en chef van Metropolitan Police in Londen en van de City of London Police Force
chief constable	korpschef buiten Londen
chief superintendent	hoofdinspecteur
superintendent	inspecteur
chief inspector	(ook een soort) inspecteur
inspector	adjutant (kan in Eng. iemand van ca. 30 jaar zijn, in Ned. meestal 45 of ouder)
station sergeant	brigadier
sergeant	hoofdagent
constable	agent

Bijlage 3
DE GRAFISCHE VORMGEVING VAN ONDERTITELS

1. Vraagtekens en uitroeptekens* aansluitend aan het laatste woord, zonder spatie.
2. De bovenste regel in redelijkheid volmaken. Afbreken op woordgroepen, indien mogelijk.
3. Inserts van enkele woorden in HOOFDLETTERS, gecentreerd. Koppen van kranten en andere op zinnen lijkende inserts bij voorkeur niet in hoofdletters.
4. Cursivering van woorden is aan te bevelen voor namen van boeken, schepen en dergelijke. Niet cursiveren voor het aangeven van de klemtoon of om duidelijk te maken dat de spreker niet in beeld is (dat ziet de kijker zelf wel). Ook anderszins cursivering beperken. Maak gebruik van de natuurlijke klemtoon.
Zie voor een uitgebreidere behandeling van het fenomeen cursiveren de diskette De kunst van het cursiveren (op de eindredactie).
5. Bij het ondertitelen van liedjes heeft de voorkeur het systeem: kleine letters, geen interpunctie, niet in- en uitpunten**. Opera's, gezangen en verhalende liedjes zijn meer gediend bij een ondertiteling met hoofdletters en interpunctie, maar zonder het in- en uitpunten. Het is belangrijk om consequent te zijn, binnen één liedje, maar ook binnen één programma.
6. Na een leesteken volgt een spatie. Hoewel ...(het inpunten van een afgebroken titel) een leesteken is, volgt hierna geen spatie. Hetzelfde geldt, omgekeerd, voor uitpunten.
7. Als een woord of enkele woorden tussen aanhalingstekens wordt/worden geplaatst, valt een punt buiten de aanhalingstekens. Wordt een hele zin aangehaald en móet die tussen aanhalingstekens staan, dan valt de punt binnen de aanhalingstekens. Gebruik het 'enkele' aanhalingsteken. Maak een spaarzaam gebruik van de aanhalingstekens.
8. Dubbeltitels: geen streepje voor het eerste deel (dit is een overblijfsel uit de goeie ouwe tijd, toen typistes d.m.v. het eerste streepje werden gewaarschuwd dat ze de tweede regel met een streepje moesten beginnen). Voor het tweede deel: streepje, spatie, hoofdletter. Wordt de eerste regel ingepunt, dan valt het streepje voor de tweede regel onder de tweede punt en de spatie onder de derde.***
9. Als klemtoon gebruiken we dit accent: á. Moet b.v. het woordje 'hij' worden beklemtoond, dan de letters i en j gebruiken en die beklemtonen. Bij het accentueren van een diftong het accent alleen op de eerste letter van die tweeklank plaatsen (móet, díe). Maak in ieder geval een spaarzaam gebruik van accenten (zie 4).
10. Beperk het gebruik van (haakjes), - gedachtenstreepjes - en ...denkpuntjes.
11. Als bij een samengestelde zin de eerste zin eindigt op een werkwoordsvorm en de tweede zin begint met een werkwoordsvorm, dan verdient het aanbeveling de twee werkwoordsvormen te scheiden door een komma: Als de kat van huis is, dansen de muizen. Zou de komma aan het eind van de bovenste regel vallen, dan wordt hij niet weggelaten.
12. Als een zin met een getal of cijfers begint, wordt het eerstvolgende woord niet met een hoofdletter geschreven. Wel met een hoofdletter worden geschreven de bijvoeglijke naamwoorden van landsaanduidingen: Nederlands, Duitse; en namen van talen: Engels, Frans, Urdu, Ivriet. Niet met een hoofdletter worden geschreven namen van valuta: dollar, pond, dinar; en adellijke titels: sir, lord, lady.****
Schrijf getallen tot en met twintig en de tientallen tot en met

honderd voluit. Behalve als het te lang wordt, dan houdt dit principe op na tien of twaalf. (Ober, 3 koffie -- dat blijft lelijk.) Zet bij duizendjes boven de 9000 een puntje voor de drie laatste nullen (17.000).

13. In navolging van de NBG-bijbel gebruiken wij voor God/Christus de hoofdlettervorm bij persoonlijke voornaamwoorden, niet bij bezittelijke voornaamwoorden (Ik, Hij - maar: mijn, zijn) en zeker niet bij betrekkelijke voornaamwoorden, zoals sommigen (anderen dus) soms doen. Met de EO is overeengekomen dat in hun programma's de Bijbel met een hoofdletter wordt geschreven.
14. Doctor is afgekort dr., maar bij een arts schrijven we bij voorkeur 'dokter' voor de naam.
15. Als na een dubbele punt een (soort) directe rede volgt, begint die met een hoofdletter. Ik dacht: Wat krijgen we nou?
Als een ondertitel eindigt met een dubbele punt, wordt die (zonder spatie) gevolgd door een liggend streepje. Zo dus:-
16. We gebruiken de voorkeursspelling van het Groene Boekje, op enkele uitzonderingen na. Wij schrijven bijvoorbeeld: appèl en antichrist. Voor de spelling van geografische namen raadplegen we de ANS of de WP. Liever niet VD*****, en zeker niet het 'blauwe boekje' van het ANP.
17. Het verdient aanbeveling om, wanneer de eerste regel van een titel met een apostrof begint, de tweede regel met een spatie (shift-spatie, dus) aan te vangen.

- * Eigenlijk is elk uitroepteken er een te veel (en niet: teveel).
- ** In- en uit punten gebeurt d.m.v. drie (...) puntjes.
- *** Als een zin door iemand anders in de/een volgende titel wordt afgemaakt, moet die afgemaakte zin niet worden ingepunt.
- **** Angelsaksen behooftletteren alles wat los en vast zit (the Queen, the President, the Jews). Laten wij die gewoonte niet overnemen.
- ***** Van Dale, dus.

Bijlage 4

LIJST VAN NUTTIGE NASLAGWERKEN EN INFORMATIEBRONNEN
(afgezien van de bekende woordenboeken en encyclopedieën)

I Hear America Talking	- eindred.
Trivia I + II	- eindred.
Lists I + II	- eindred.
World Almanac (Am.)	- eindred.
Whitaker's Almanac (Eng.)	- eindred.
Pyttersen's Almanak (Ned.)	- eindred.
Abbreviations Dictionary	- eindred.
Safire's Political Dict.	- eindred.
Sports Lingo (in welwillende bruikleen)	- eindred.
Glossary of game terms	- eindred.
medische woordenboeken	- eindred.
technische woordenboeken	- eindred.
Who's who	- eindred.
Bijbel (NBG-vertaling)	- eindred.
bijbels in vreemde talen	- eindred.
Concordanties: Cruden (Eng.)	- eindred.
Trommius (Ned.)	- eindred.
Bartlett's Familiar Quotations	- eindred.
Oxford Companion to British Literature	- eindred.
Webster's Dict. of Proper Names	- eindred.
Movies on TV	- eindred.
Film Almanac	- eindred.
TV Almanac	- eindred.
Keesing's Historisch Archief	- eindred.
Joys of Jiddish	- eindred.
Resten van een Taal	- eindred.
Times World Atlas	- eindred.
Archiefkast (een schat aan informatie)	- k. 145
Popencyclopedie	- k. 145
Rand McNally Road Atlas (VS)	- k. 125
Burgersdijk (Shakespeare-vertaling)	- k. 148
Muziekencyclopedie	- k. 145
Fleur (flora)	- k. 149
Grzimek (fauna)	- k. 124
Het Juiste Woord	- her en der
Concise Oxford (voor Australische woorden)	- her en der

Woordenboeken van talen die niet elke dag voorkomen:

Afrikaans	- eindred.
Deens	- k. 126/eindred.
Indonesisch	- k. 124
Italiaans	- k. 148
Noors	- eindred.
Portugees	- k. 128
Russisch	- k. 122
Schots	- k. 148
Servo-Kroatisch	- k. 124
Spaans	- k. 122
Swahili	- k. 124
Tsjechisch	- k. 124
Zweeds	- k. 126